

روش‌های تحقیق در روان‌شناسی اجتماعی

«ویرایش دوم»

نویسندگان

الیوت ارونسون

فیبی. سی. السورث

جی. مریل کارلسمیت

مارتی هوپ گنزالس

مترجمان

دکتر حسین شکرگن

«استاد دانشگاه شهید چمران اهواز»

دکتر رضا خجسته مهر

«استاد دانشگاه شهید چمران اهواز»

دکتر عظیمه تکریمی

«عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان»

ویراستاری: گروه علمی رشد

تهران - ۱۴۰۰

سخنی با شما مدرس محترم و دانشجوی عزیز

چندی است که همه شاهد کاهش شمارگان چاپ در کتاب‌های دانشگاهی هستیم و نظاره‌گریم که چگونه شمارگان کتاب‌ها که زمانی نه چندان دور با هزارگان چاپ می‌شد، اکنون با صدگان منتشر می‌شود. آیا فکر نمی‌کنید که با این روند رو به افول، چنین شتابان به کجا می‌رویم؟

شما مدرس محترم ممکن است صرفاً بخاطر کمک به دانشجو و صرفه‌جویی در هزینه تهیه کتاب به آنان توصیه کنید که به جای خرید کتاب، از کپی بخش‌هایی از آن استفاده کنند و یا شما دانشجوی عزیز ممکن است بیندیشید که با اقدام به کپی از روی کتابی، هزینه‌ای کمتر برای تهیه کتاب پرداخت کرده‌اید، هر چند که اغلب چنین نیست، اما نتیجه و حاصل کار چیزی جز نابودی فرهنگ و عدم رغبت به ارائه دستاوردهای جدید در عرصه علم نخواهد بود.

لطفاً بیایید به آینده کشورمان و فرزندانمان بیشتر بیندیشیم و به آینده علم و دانش در کشور عزیزمان ایران، که زمانی مهد علم و ادب بود، بیشتر بها دهیم و در مقابل آیندگان از خود سلب مسئولیت نکنیم. و در نهایت با ترویج استفاده از کپی و Pdfهای غیرمجاز که بدون رضایت نویسنده و مترجم و ناشر تهیه می‌گردد:

۱. موجب ترک کار و بی‌انگیزگی از فعالیت فرهنگی و بروز مشکلات و خسارت‌های جبران‌ناپذیر به قشر فرهنگی جامعه نشویم.

۲. باعث ورشکستگی صنعت نشر کشور و به دنبال آن بیکاری قشر عظیمی از کارکنان این عرصه از ناشر تا حروفچین، طراح و صحاف و ... نگردیم.

۳. و سرانجام افرادی غالباً ناآگاه و به‌ندرت با آگاهی تشویق به کار نامشروع و خلاف قانون نکرده، خود و خانواده و فرزندان آنان را به عواقب ارتزاق از راه حرام و تعدی به حقوق دیگران نسازیم.

روش‌های تحقیق در روان‌شناسی اجتماعی (ویرایش دوم) / نویسندگان الیوت ارونسون و دیگران؛ مترجمان

حسین شکرکن، رضا خجسته‌مهر، عظیمه تکریمی؛ ویراستاری گروه علمی رشد

مشخصات نشر: تهران: انتشارات رشد، ۱۴۰۰. مشخصات ظاهری: ۶۲۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۱۶-۹۱-۶ وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: Methods of research in social psychology, 2nd ed, c1990.

یادداشت: نویسندگان الیوت ارونسون، فیبی، سی. السورث، جی. مریل کارلسمیت، مارتی هوپ گنزالس.

موضوع: روان‌شناسی اجتماعی -- روش‌شناسی (social psychology -- Methodology)

موضوع: روان‌شناسی اجتماعی -- ایالات متحده -- تحقیق (Social psychology -- Research -- United States)

شناسه افزوده: آرنسون، الیوت (Aronson, Elliot)

شناسه افزوده: خجسته‌مهر، رضا، ۱۳۴۳ - مترجم

شناسه افزوده: تکریمی، عظیمه، ۱۳۴۴ - مترجم

رده‌بندی کنگره: HM۲۵۱

شناسه افزوده: انتشارات رشد

شماره کتابشناسی ملی: ۷۶۶۱۳۵۳

رده‌بندی دیویی: ۳۰۲/۰۷۲۰۷۳

حق چاپ محفوظ است

روش‌های تحقیق در روان‌شناسی اجتماعی

«ویرایش دوم»

نویسندگان

الیوت ارونسون، فیبی. سی. السورث
جی. مریل کارلسمیت، مارتی هوپ گنزالس

مترجمان

دکتر حسین شکرگن، دکتر رضا خجسته مهر، دکتر عظیمه تکریمی

ویراستاری: گروه علمی رشد

چاپ اول: بهار ۱۴۰۰، شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: آرمانسا

مرکز نشر و پخش کتاب‌های روان‌شناسی و تربیتی

ساختمان مرکزی: تهران، خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان شهدای ژاندارمری، شماره ۴۱

تلفن: ۶۶۴۰۴۴۰۶

فروشگاه: تهران، میدان انقلاب، روبه‌روی سینما بهمن، خیابان شهید منیری جاوید، شماره ۷۲

تلفن: ۶۶۴۱۰۲۶۲ - ۶۶۴۹۸۳۸۶ - ۶۶۴۹۷۱۸۱

تهران - ۱۴۰۰

www.ketab.ir

فهرست مطالب

۱۳	..... سخن مترجمان
۱۵	..... پیشگفتار نویسندگان
۱۹	..... درباره نویسندگان
۲۳	..... دیباچه
۳۱	..... مقدمه
۴۳	..... فصل اول: مقدمه‌ای بر آزمایش‌ها
۴۳	..... روش‌شناسی برای چیست؟ آزمایش‌ها برای چیستند؟
۴۸	..... ماهیت آزمایش‌ها
۵۱	..... متغیرهای مستقل و وابسته
۵۵	..... منابع خطا
۵۸	..... گماردن تصادفی آزمودنی‌ها به تدابیر آزمایشی

۶۰	ثابت نگه‌داشتن متغیرها
۶۳	تغییرپذیری منظم
۶۴	تعامل‌ها
۶۹	اثرهای تصنعی
۷۱	تبیین‌های بدیل
۷۴	روش‌های تحقیق غیرآزمایشی
۷۵	بررسی‌های هم‌پستگی
۸۰	طرح‌های شبه‌آزمایشی
۸۲	مزایای آزمایشگری
۹۵	فصل دوم: برخی از مشکلات آزمایشگری در روان‌شناسی اجتماعی
۹۹	تأثیر و کنترل
۱۰۳	سازش بین تأثیر و کنترل
۱۰۶	بعد تأثیر - کنترل: دو نمونه
۱۱۱	معنای چندگانه و تجدید منظم
۱۱۲	معنای چندگانه
۱۱۶	پالایش متغیرهای مفهومی: تجدید منظم آزمایش
۱۲۲	مشکلات تجدید منظم آزمایش
۱۲۶	روش‌های دیگر کشف معنای متغیرهای مفهومی
۱۲۷	سنجه‌های خودگزارشی
۱۳۲	نشانه‌های غیرکلامی
۱۳۴	تغییرات در طراحی
۱۳۶	تجدیدهای آزمایش موفق و ناموفق
۱۴۰	تجدید آزمایش‌های میان‌فرهنگی
۱۴۲	واقع‌گرایی آزمایشی در مقابل واقع‌گرایی ظاهری
۱۴۷	واقع‌گرایی ظاهری و تأثیر
۱۴۹	اعتبار درونی و بیرونی
۱۵۱	بی‌اهمیتی: مصنوعی بودن، بدیهی بودن، نامربوط بودن و تعمیم‌ناپذیری
۱۵۲	مصنوعی بودن

۱۵۷	دانش عمومی
۱۵۸	نامربوط بودن
۱۶۰	بی‌اهمیتی و تعمیم‌پذیری
۱۶۵	فصل سوم: مسائل اخلاقی
۱۶۸	درد و رنج
۱۷۴	فربب
۱۸۳	بدیل‌های فربب
۱۸۴	ایفای نقش
۱۹۳	نقشی برای بررسی‌های ایفای نقش
۱۹۶	افشاگری دو جانبه
۱۹۸	آگاه‌سازی
۲۰۰	رابطه بین آزمودنی و آزمای‌شگر به منزله یک قرارداد
۲۰۳	اخلاقیات در آزمایش میدانی
۲۱۰	مسائل اخلاقی در آزمایش‌ها با آزمودنی‌های خودسال
۲۱۲	رهنمودهای نهادی
۲۱۵	فصل چهارم: طرح آزمایشی
۲۱۵	طرح پرسش پژوهش
۲۲۲	گروه‌های گواه
۲۲۹	طرح‌های عاملی
۲۳۳	طرح‌های عاملی و تعامل‌ها
۲۳۵	گروه‌های گواه در طرح‌های عاملی
۲۳۹	تعداد وضعیت‌های آزمایشی
۲۴۰	سطوح متغیر مستقل
۲۴۴	تعداد متغیرهای مستقل
۲۵۰	تحلیل نمره‌های تغییر: مشکلات پیش‌آزمودن
۲۵۸	طرح‌های درون‌آزمودنی‌ها در مقابل طرح‌های میان‌آزمودنی‌ها
۲۶۲	متوازن‌سازی متقابل
۲۶۴	طرح‌های ترکیبی

سخن مترجمان

سپاس خداوند منان را که توفیق ترجمه این اثر ممتاز در زمینه روش‌های تحقیق در روان‌شناسی اجتماعی را به ما عطا فرمود.

کتاب روش‌های تحقیق در روان‌شناسی اجتماعی از ویژگی‌های کم‌نظیری برخوردار است. پیش از همه اینکه، نویسندگان آن همگی افرادی نام‌آور در روان‌شناسی اجتماعی هستند که سال‌ها، با انجام پژوهش در این زمینه، از نزدیک دستی بر آتش داشته‌اند. این نویسندگان با طرح مباحث نو در زمینه روش‌شناسی روان‌شناسی اجتماعی، با استفاده از مثال‌های پژوهشی جالب در ارتباط با مباحث کتاب و با تفسیر و نقد روش‌شناسی پژوهش‌های انجام شده، این اثر را از شکل یک توصیف رسمی از روش تحقیق به‌دراورده، و به تفسیری عالمانه و درعین‌حال سهل و ساده تبدیل کرده‌اند. آنان، به راستی، طرحی نو در نوشتن کتاب‌های روش تحقیق کاربردی در علوم اجتماعی درآنداخته‌اند.